

УЛПИЈАНА

Нека нова запажања о западном градском бедему

МИЛОРАД МИЉКОВИЋ И МАРКО БРАЧИЋ

Приликом обиласка локалитета, идући сеоским путем који покрива јужни део западног бедема, у младом житиу израслом на њивама са обе стране бедема оцртале су се куле, а са унутрашње још и пиластри између њих.¹ Жито изнад зидова било је ниже за двадесетак сантиметара од околног. На тај начин открили смо обресе десет кула (основа града на сл. 1 у раду Гордане Цветковић-Томашевић у овом Саопштењу). Обележили смо их, идући од југа, бројевима од 1 до 10 (сл. 1). Земљиште од југозападног угла до куле 1, у дужини од 176 m није било под житом, те се ништа од бедема није могло видети.

Куле су подељене бедемом на део са његове спољне стране и део са унутрашње стране. Спољни део је већи и завршава се полукружно, унутрашњи је правоугаон. Сем тога, куле су неједнаке међу собом, широке су од 6,0

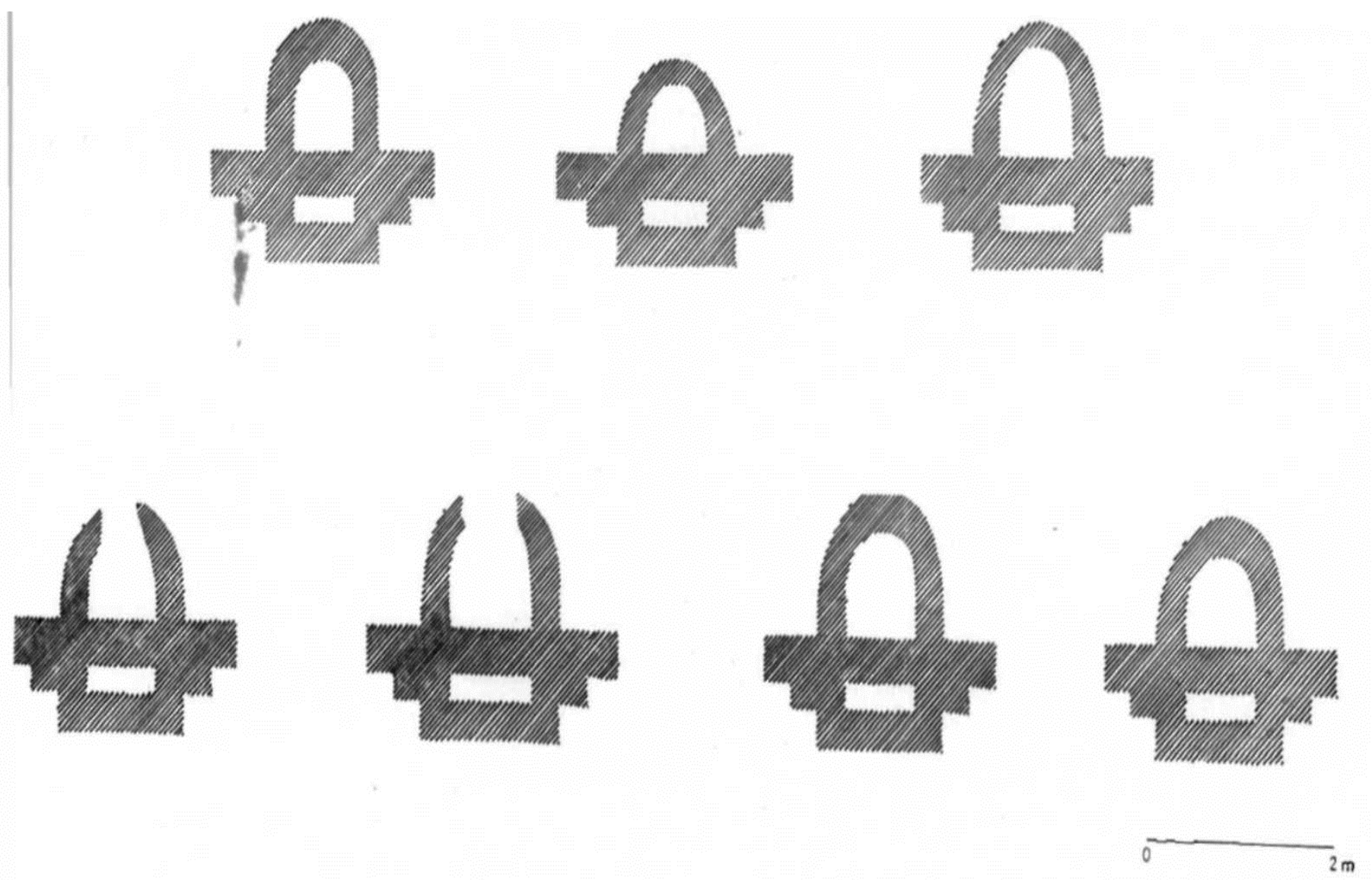
до 7,5 m, дугачке од 9,0 до 11,5 m (рачунајући и ширину бедема); спољни део је дугачак око 5,0 m, унутрашњи око 2,5 m а ширина бедема је око 2,0 m.

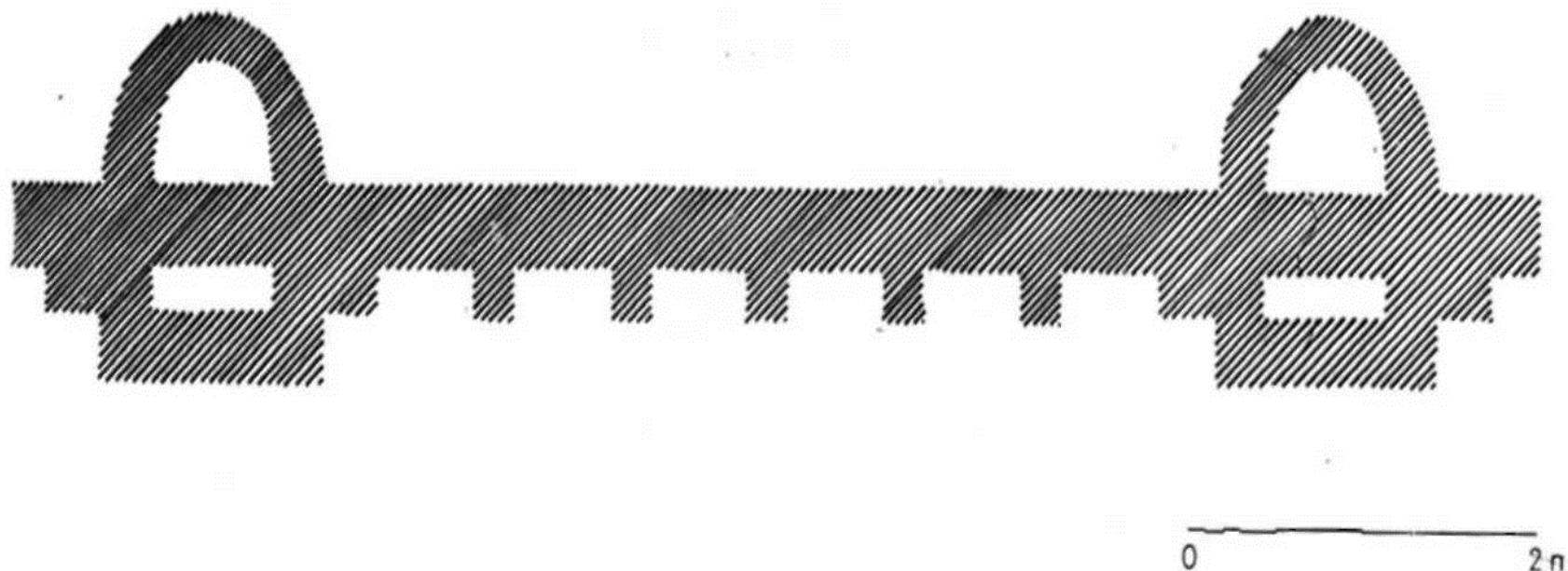
Најмање је растојање између кула 2 и 3 и кула 4 и 5, оно износи 26 m. То је вероватно растојање и између осталих кула уколико су равномерно распоређене. Тако се може израчунати постојање још седам кула не рачуна

¹ Обилазећи градске бедеме, археолог М. Миљковић је уочио како се у житиу никлом на спољној страни западног бедема оцртавају куле, а М. Брачић, апсолвент архитектуре, исцртао је ово и допунио изгледом и конструкцијом пиластара са унутрашње стране бедема. На овај начин дошло се до драгоцених података о досад непознатом изгледу овог бедема на дужини од око 300 m. Иначе, да би се до ових података дошло на уобичајени начин, ископавањем, била би потребна велика финансијска средства и много времена.

Fig. 1. Plan des tours 1, 2, 5, 7, 8, 9 et 10.

Сл. 1. Основе кула 1, 2, 5, 7, 8, 9 и 10.

Сл. 2. Куле 2 и 3 и бедем између њих са пиластрима

Fig. 2. Tours 2 et 3 et le rempart entre celles-ci, orné de pilastres

јући угаоне: између југозападног угла утврђења и куле 1 на растојању од 176 m могло је бити четири куле, између куле 1 и 2 на дужини од 99,30 m две куле. Растојање између кула 6 и 7 износи 42 m, те вероватно указује да је ту била капија *decumanusa*, значи две куле ширине по 7 m на две стране капије ширине око 9 m — дакле: $7 + 9 + 26 = 42$. Према томе, на западном делу овог утврђења могло је бити 17 кула, не рачунајући угаоне.

Између кула са унутрашње стране бедема, налази се низ од седам пиластра на 2,8 m растојања, два крајња пиластра прислоњена су уз куле и нешто су дужи од осталих (сл. 2).

Од утврђења аналогних овом поменућемо кастел Кашеј (сл. 3) и Улпија Ескус.

Кастел Кашеј се налази близу данашњег града Дежа у Румунији. Подигнут је 213. године.³

Његове куле пресецају бедем тако да је већи, полукружно завршен део са спољне, а мањи правоугаон са унутрашње стране, са које је бедем ојачан пиластрима, дакле, веома сличан бедему Улпијане.

Римски и рановизантијски град Улпија Ескус налази се пет километара јужно од ушћа реке Искар у Дунав.⁴ Овај град је недовољно истражен, али по ономе што се може сагледати и његово утврђење има сличности са улпијанским једино по томе што су им куле неједнаке величине и неједнаког међусобног растојања.

² Т. Иванов, *АБРИТУС — римски кастел и ранно византијски град в Долна Мезия, Софија* 1980, 180 и 188.

³ *Исто*, 179.

⁴ *Исто*, 188.

ULPIJANA

Nouvelles observations sur le rempart occidental de la cité

MILORAD MILJKOVIĆ ET MARKO BRAČIĆ

Lors d'une visite du site, en prenant un chemin rural qui traverse la partie occidentale du rempart, nous avons remarqué, dans le blé vert des champs, des tours, qui se dessinaient de part et d'autre du rempart, et des pilastres qui ne se profilaient que sur le côté intérieur de celui-ci (fig. 1 de l'étude de Gordana Cvetković-Tomašević, publiée

dans le présent numéro des *Communications*). C'est ainsi que nous avons découvert dix tours (fig. 1) et sept pilastres, situés entre la deuxième tour et la troisième (fig. 2).

Les tours sont coupées par le rempart: la partie en saillie sur le côté extérieur du rempart est la

plus grande et forme un demicercle à son extrémité, tandis que celle qui reste à l'intérieur du rempart est rectangulaire. Les tours sont de grandeur inégale et la distance entre elles varie de 26 mètres à 34. Dans cette partie du rempart elles pouvaient

être au nombre de 17, sans compter celles des angles.

Nous avons constaté des analogies entre la forteresse romaine de Cachéi, en Roumanie, et celle d'Ulpia Oescus (fig. 3).